

„A šta da je istorija bila drugačija nego što jeste?“

Drugi svetski rat u Kraljevini Jugoslaviji počeo je 6. aprila 1941. godine. Tog dana nacistička Nemačka je napala Jugoslaviju bez objave rata. Napad je izvršen kopnenim putem, iz više pravaca. Nemačke, italijanske i mađarske trupe prodrle su na teritoriju Jugoslavije iz pravca Italije, Austrije (tada već u sastavu Nemačke), Mađarske, Rumunije, Bugarske i Albanije. Rat je završen 17. aprila 1941. godine kapitulacijom, okupacijom i podelom Jugoslavije između Sila Osovine. Jugoslavija je tada faktički likvidirana kao država, iako je njeno postojanje i dalje nominalno bilo priznato od strane tadašnje međunarodne zajednice, a legitimni predstavnik Jugoslavije bila je Jugoslovenska vlada u izgnanstvu (u Londonu).

U julu 1941. godine na teritoriji Jugoslavije izbija oružani ustanak protiv okupatora, koji je organizovala Komunistička partija Jugoslavije (KPJ) - partizani, na čijem čelu je bio Josip Broz Tito. U avgustu iste godine ustanku se pridružuju i četničke jedinice pod komandom pukovnika Dragoljuba Mihajlovića, koga je Vlada iz Londona u junu 1942. godine proglasila komandantom Jugoslovenske vojske u otadžbini (JVO).

KPJ je u novembru 1942. godine u Bijaću osnovala Antifašističko veće narodnog oslobođenja Jugoslavije (AVNOJ), odnosno predstavnički organ sa oznakama najvišeg organa vlasti u državi. Već u novembru 1943. godine u Jajcu na drugom Zasedanju AVNOJ-a ovaj organ je postao zakonodavno i izvršno telo Jugoslavije. Takođe, na drugom zasedanju četnički pokret odnosno Jugoslovenska vojska u otadžbini priznata je kao ravnopravan učesnik Narodno oslobodilačke borbe (NOB) i sve akcije prema okupatoru biće sprovedene u saradnji sa JVO.

Drugo zasedanje AVNOJ-a održano je za vreme održavanja jedne druge veoma bitne konferencije. Teheranska konferencija je bila sastanak Staljina, Ruzvelta i Čerčila od 28. Novembra i 1. decembra 1943. koji se održao u Teheranu, Iran. To je bila prva konferencija između tri svetske sile (SSSR, SAD i Ujedinjeno Kraljevstvo) kojoj je prisustvovao Staljin. Ona je sledila Konferenciju u Kazablanci, a pratile su je Jaltaska konferencija i Potsdamska konferencija. Glavna tema je bila otvaranje drugog fronta u zapadnoj Evropi (pokretanje operacije „Overlord“ tokom maja 1944. godine u južnoj Francuskoj). Ono što je bitno za Jugoslaviju na ovoj konferenciji jeste odluka koju su tri svetska lidera doneli, a ona se tiče pružanja pomoći u oružju i vojnim operacijama jugoslovenskim partizanima, iako su partizanske jedinice saradivale sa četničkim jedinicama u borbi protiv okupatora.

Tokom 1944. godine između Tita i Ivana Šubašića (predstavnik Jugoslovenske vlade u izbeglištvu) potpisana su dva sporazuma. Prvi u junu na Visu a drugi u novembru u Beogradu. Ovim sporazumima obezbeđen je legalitet komunističkom dolasku na vlast, a ujedno je pokušano očuvanje monarhije. Saveznici su podržali sporazum Tita i kraljevske vlade u cilju ujedinjenja Jugoslovena protiv okupatora. Međutim, navedenim sporazumima nije bio zadovoljan tada već đeneral Mihajlović i došlo je do sukoba između četnika i partizana. Navedeni sukob je kulminirao u maju 1945. godine kada se odigrala jedna od poslednjih bitaka u Jugoslaviji. Ona se odigrala na Zelengori. Pobedom na Zelengori, partizanske snage su ostujetile pokušaj četničkih ostataka (JVO) da se iz Bosne, preko Zelengore, Drine i Sandžaka prebace u Srbiju. Porazom na Zelengori četnička vojska je prestala da postoji, te su pristalice đenerala Mihajlovića prešle na politički način borbe.

Na kraju rata održani su prvi parlamentarni izbori na području Jugoslavije (novembar 1945. godine). Poznati su još kao Izbori za Ustavotvornu skupštinu Demokratske federativne Jugoslavije. Pored stranke Narodni Front na izborima su se pojavili i kandidati Četničkog pokreta obnove Kraljevine Jugoslavije, koji su i odneli pobjedu. Ono što nisu uspjeli na bojnopolju uspjeli su na demokratski način. Oformili su parlamentarnu većinu, izabrali mandatara i izglasali poverenje Vladi Kraljevine Jugoslavije. Kralj Petar se vratio iz izbeglištva i nastavio da suvereno vlada uz demokratsku kontrolu Vlade na čelu sa Dragoljubom Mihajlovićem. Posleratna Kraljevina Jugoslavija je priznata od strane međunarodne zajednice te je kasnije postala i članica svih međunarodnih, regionalnih i svjetskih organizacija. Posle debakla na izborima Narodni Front koji je kasnije bio u sastavu Komunističke partije postao je opoziciona stranka bez puno uticaja na politiku Kraljevine Jugoslavije.

3.4.2021. godine

Povodom 80 godina od početka 2. svetskog rata u Kraljevini Jugoslaviji

W.B.R.C. tim